

Csehov

Unalmas történet – részlet¹

Olvasom a sürgönyt, és megdöbbenek. Nem Liza és Gnecker eljárása döbbsent meg, hanem az a közöny, amellyel esküvőjük hírért fogadom. Azt mondják, hogy a filozófusok és az igazán bölcs emberek mind közönyösek. Nem igaz. A közöny a lélek paralizise, idő előtti halála.

Visszafekszem, és töprengeni kezdek, mivel üssem agyon az időt. Miről gondolkozom? Úgy érzem, mindent átgondoltam már, nincs semmi, ami képes lenne gondolatokat ébreszteni bennem.

Amikor megvirrad, térdemet átkulcsolva ülök az ágyban, és unalmamban azzal foglalkozom, hogy igyekszem megismerni magamat. „Ismerd meg önmagadat” – nagyszerű és hasznos tanács, csak az a kár, hogy a régiek nem árulták el, miképp lehet eredményesen követni.

Régebben, ha arra szottyant kedvem, hogy megismerjem magamat vagy valaki mást, nem a tetteket vettem figyelembe, amelyeket mindig a körülmények szabnak meg, hanem a vágyakat. Mondd meg nekem, mire vágysz, és megmondom ki vagy.

És most vizsgálgom magam: mire vágyom?

Arra, hogy feleségem, gyerekeim, barátaim, tanítványaim ne a nevemet, címemet, rangomat szeressék bennem, hanem az embert. Hát még? Szeretném, ha volnának követőim és utódaim. És még? Szeretném, ha úgy száz év múlva felébredhetnék, hogy ha csak fél szemmel is, egy pillantást vethessek a tudományra, és lássam mire jutott. Szeretnék még vagy tíz évig élni... És még? ...

Más semmi. Gondolkozom, sokáig gondolkozom, de semmi más nem jut az eszembe. És akárhogy töröm is a fejem, bármennyire csaponganak is gondolataim, világosan látom, hogy kívánságaim között nincs egy mindegyiknél fontosabb, legfőbb kívánság. A tudomány iránti szeretetemben, élni vágyásomban, abban, hogy üldögélek ezen az idegen ágyon és igyekszem megismerni önmagam, mindenről és mindenkiről kialakult gondolataimban, érzéseimben és felfogásomban, nincs semmi közös, ami mindezt egységes egészé foglalná össze. Minden gondolatom, minden érzésem, külön-külön, egymástól függetlenül él bennem; a tudományról, a színházról, az irodalomról, a tanítványaimról alkotott ítéletemben, a képzeletem rajzolta képekben a legmesteribb elemzés sem mutathatná ki azt, amit uralkodó eszmének, vagyis az élő ember istenének neveznek.

És ahol ez nincs, ott nincs semmi.

Ilyen szegénység mellett komoly betegségem, halálfélelmem, a körülmények és az emberek befolyása elég volt ahhoz, hogy mindaz, amit régebben világnézetemnek vallottam, amit életem értelmének és örömeének éreztem, felboruljon, semmivé váljon. Nincs tehát semmi meglepő abban, hogy életem utolsó hónapjait rabszolgához és barbár emberekhez méltó gondolatokkal tettem sötétebbé, hogy most már közönyös vagyok, és azt se veszem észre, hogy megvirradt. Ha az emberben nincs valami, ami magasabb rendű és erősebb minden külső befolyásnál, akkor elég egy nátha, hogy elveszítse az egyensúlyát, és minden madarat halálbagolyoknak, minden

---

¹ Devecseriné Guthi Erzsébet fordítása

neszt kutyavonításnak tartson. És ilyenkor egész borúlátása vagy derűlátása, minden hétköznapi vagy magasztos gondolata csupán tüneti jelenség, semmi egyéb.

Le vagyok győzve. Ha pedig így áll a dolog, akkor semmi értelme tovább gondolkodni, több szót vesztegetni. Hát csak ülök, és várom, hogy mi lesz.